

ШАНХАЙСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО И НОВИЯТ СВЕТОВЕН РЕД

Антонина Хабова*

Увод

Шанхайската организация за сътрудничество (ШОС) е различен тип международна организация, която предоставя безпрецедентна платформа за диалог и комуникация между държави с различна религиозна и културна традиция, социални системи, идеологии. Със създаването на организацията, която е различна и като еволюция, и като принципи, се демонстрира адаптиране на различни нива на развитие и различни национални икономически и политически приоритети. Характерът на организацията и неговият състав имат потенциала да превърнат ШОС в един от основните фактори за трансформация на международните отношения през новото хилядолетие.

ШОС, чиито пълноправни членки са Казахстан, Киргизстан, Китай, Русия, Таджикистан и Узбекистан, а от 2017 г. и Индия и Пакистан, покрива три пети от територията на Евразия и повече от една пета от територията на Земята. Ако към населението на държавите членки (над 41% от населението в света), се прибави и населението на държавите със статут на наблюдател (Афганистан, Беларус, Монголия, Иран), това съставлява почти 44% от населението на планетата.

Страните-членки и наблюдателки в ШОС разполагат с огромен икономически, военен, ядрен, космически потенциал. По данни, представени от генералния-секретар на ШОС Рашид Алимов, БВП на държавите-членки за 2015 г. (т.е. преди присъединяването на Индия и Пакистан) е над 21 трлн. щ.д., което е 27.1% от световния БВП (TASS, 2016). Сред участниците в ШОС (страни членки и страни наблюдатели) са едни от най-големите производители и потребители на енергийни ресурси. 37% от доказаните запаси на природен газ в света са на територията на държави членки или наблюдателки в ШОС (Русия, Иран, Казахстан, Узбекистан и др.). На тях се пада и 24% от производството на природен газ в света (BP Statistical Review of World Energy, 2015). Не на последно място, под контрола на страните от ШОС попадат основни трасета, свързващи Европа и Азия.

* Антонина Хабова е доктор, главен асистент в катедра "Международни отношения", УНСС, email: antoninahabova@yahoo.com

Западната експертна общност твърде често е склонна да изследва темата, пречупвайки я през собствената си ценностна матрица, собствените си традиции, философия и разбиране за политиката. Шанхайската организация за сътрудничество, и нейната бъдеща роля в международната система, не може да бъде оценена правилно, без да е налице разбиране за мотивацията, интересите, ценностите и възприятията относно световната политика, които ръководят политиката на държавите-членки на ШОС, и преди всичко на Китай и Русия като водещи сили. В този контекст, настоящото изследване е опит да се изследва ШОС като илюстрация на алтернативен подход за организиране на отношенията между държави в даден регион. За да се изпълни поставената цел, изследването използва интердисциплинарен подход, който позволява проблемът да бъде анализиран в исторически, правен, икономически и дипломатически аспект.

История и принципи

Шанхайският форум започва съществуването си като хлабав механизъм за международно сътрудничество със скромен дневен ред. Следвайки въведението от Дън Сяопин в края на 80-те години призив за замяна на териториалните спорове със съвместни икономически действия в спорните територии, в началото на 90-те години Китай, който е основният мотор на инициативата, договаря серия от политически, военни и икономически споразумения с Русия и централноазиатските републики, чиято цел е: разрешаване на граничните спорове; намаляване на напрежението по границите; справяне с други общи заплахи за сигурността; подпомагане на икономическото развитие от двете страни на общите граници.

ШОС се появява именно като форум за разрешаване на граничните спорове между Китай и независимите централноазиатски републики. През 1993 г. лидерите в региона започват да се срещат и да дискутират стабилизирането на техните западни граници, където по време на Студената война Русия и Китай струпват тежко въоръжени военни части. От средата на 90-те години на XX в. двете водещи сили в региона вече обединяват усилия за нормализиране на отношенията и за разгръщане на регионално сътрудничество със съседните им централноазиатски държави.

В периода, когато Централна Азия е все още в периферията на външно-политическата активност на западните държави, лидерите на Китай и Русия, заедно със своите колеги от Казахстан, Киргизстан и Таджикистан, се срещат в Шанхай и подписват Споразумение за укрепване на доверието във военната област в пограничните зони. Документът, подписан на 26 април 1996 г., утвърждава границите и серия от мерки за укрепване на доверието в пограничните територии. Инициатор на форума е Китай, чиято граница с

останалите четири участващи държави е с дължина над 7 хил. км. На практика, срещата между петимата президенти надхвърля предварително поставените цели и очаквания, свързани преди всичко с разработването на мерки за укрепване на доверието преди крайното разрешаване на граничния проблем. Декларира се, че въоръжените им сили няма да бъдат използвани за нападение срещу някоя от останалите четири държави; няма да провеждат военни учения, насочени срещу останалите; взаимно ще се информират за всяко по-мощно военно действие, провеждано в 100-км зона около границата и ще засилят връзките между въоръжените сили и граничните служби в пограничните райони. Вместо да се разпуснат след подписването на договора, страните по него се структурират като "Шанхайската петорка" – институционализирана рамка за провеждане на срещи на високо равнище между петте държави.

Основните принципи, на базата на които се развиват отношенията между участващите държави, са начертани още през 1994 г. от китайския министър-председател Ли Пън, който посочва 4-те ключови принципа, около които следва да се развиват отношенията с Централна Азия: поддържане на отношения на добросъседство и мирно сътрудничество; насърчаване на взаимноизгодно сътрудничество на равнопоставена основа за постигане на общ просперитет; зачитане на независимия избор на народите от централноазиатските републики и ненамеса във вътрешните им работи; зачитане на суверенитета и независимостта на тези държави и принос към регионалната стабилност.

Всички държави-членки декларират и съблюдаване на следните централни принципа, определяни като "Шанхайския дух", а именно: взаимно доверие, равенство, взаимни консултации, зачитането на многообразието на цивилизации и култури, общо развитие. Тези принципи са доразвити и утвърдени в приетата през 2002 г. Харта на Шанхайската организация за сътрудничество. В чл. 2 от Хартата сред основните принципи, към които се придържат държавите членки, са посочени: взаимното уважение на суверенитета, независимостта и териториалната цялост, ненападение, ненамеса във вътрешните работи, неизползването на сила и заплахата със сила в международните отношения, отказ от едностранно военно превъзходство в определени райони.

Важен елемент от договореностите между участниците остава ангажиментът "да не позволяват на трети страни да използва техните територии за предприемане на действия, които биха били във вреда на суверенитета, сигурността и социалния ред в някоя от петте държави". Стъпка в подсилването на правната основа на организацията е и подписаният в Бишкек през 2007 г. Договор за дългосрочно добросъседство, дружба и сътрудничество.

Под повърхността на заявените официално принципи и цели на организацията стои идеята за неприемане на световната политика, която (по мнение на членуващите) е доминирана от Съединените щати. Макар държавите-участнички в Шанхайския форум официално да заявяват, че дейността на организацията не е насочена срещу трета страна или група държави, в по-голямата част от приетите декларации косвено се провокира и оспорва американската регионална и глобална политика и намерения. В текста на декларацията, приета в края на петата редовна среща на върха, проведена в Душанбе на 5 юли 2000 г., петте държави осъждат "опитите, на които и да е нация или група от нации, да монополизира глобалните и регионални работи според собствения си интерес". Те потвърждават "своето легитимно право да избират пътя на политическо, икономическо и социално развитие според своите национални условия" и като оспорват американската политика, повтарят своето несъгласие с "намесата във вътрешните работи на други страни под претекста за 'хуманитарност' и 'защита на човешките права'".

ШОС: различната организация

Следвайки плавен и постепенен подход, Шанхайският форум се развива от структура с двустранен характер до институция за многостранен диалог и сътрудничество в конкретни сфери. "Шанхайската петорка" не се основава на предположението за общо наследство или обща перспектива (Allison, Jonson, 2001). За разлика от повечето организации, които стартират с изграждането на институции и органи и едва след това се фокусират върху изпълването им със съдържание, Шанхайският форум избира постепенния подход и философия, следвана от китайското политическо ръководство при реформирането на страната. Фокусирайки се първоначално върху ограничен кръг въпроси, дневният ред на форума постепенно се разширява, като се постига съгласие по нарастващ брой проблеми и общи интереси. **Целите и задачите на организацията се разработват постепенно, в процес на съгласуване, с което плавно се развиват и нейните структурни характеристики, за да се достигне до следващия етап на развитие на Шанхайския механизъм – неговото пълно институционализиране през 2001 г.**

Търсейки подкрепа в борбата си с Ислямското движение на Узбекистан, на срещата в Шанхай на 14-15 юни 2001 г. Узбекистан се присъединява към форума, който е преименуван на Шанхайска организация за сътрудничество (ШОС). Включването на Узбекистан в състава на организацията е от стратегическа значимост, доколкото републиката е в центъра на Централна Азия, граничи с Афганистан, а радикалните ислямски елементи, действащи в страната са сред най-активните.

Институционализирането на Шанхайския формат е сериозен успех за китайската дипломация. Именно Пекин настоява за трансформирането на Шанхайската петорка в "нормална" организация, докато руският интерес е по-скоро в поддържането на механизъм за предотвратяване на конфликти между страните-членки. В декларацията, с която се създава ШОС, се казва, че новата организация "бележи началото на нов етап в развитието на сътрудничеството между държавите членки и се съобразява с тенденциите на модерната епоха, реалностите в региона и основните интереси на народите на държавите-членки".

ШОС стартира като постоянен механизъм за срещи на високо равнище по въпросите на сигурността и икономиката. В началото се учредява Съвет на националните координатори на държавите членки, чиято задача е да координира сътрудничеството и взаимодействието между различните държавни институции. Декларацията, с която се създава ШОС, обаче, гарантира "по-нататъшното развитие и диверсифициране на сътрудничеството на двустранно и многостранно ниво". Стратегически, декларацията оставя отворена възможността и за приемането на нови членки на базата на консенсуса. Наред с учредителния документ, страните подписват и Шанхайската конвенция за борба с тероризма, сепаратизма и екстремизма, с което гарантират засилване на военното сътрудничество и потвърждават решимостта си да създадат антитерористична структура, базирана в Бишкек. Именно засилването на сътрудничеството по въпросите на сигурността, и в частност, борбата с "трите злини" – тероризъм, сепаратизъм, екстремизъм, е една от основни задачи на организацията, далеч преди последните да заемат централно място в дневния ред на западните държави.

Антитерористичната структура поема координацията на дейността на "Бишкекската група", която включва ръководителите на полицията и службите за сигурност в държавите-членки. Щабът на колективните сили за бързо реагиране, разположен в киргизската столица, включва по един батальон от Русия, Казахстан, Киргизстан и Таджикистан. Целта му е, в случай на необходимост, да окаже незабавно противодействие на прояви на ислямски екстремизъм (Stern, 2000).

Постигнатото в сферата на сигурността през годините остава един от най-важните успехи на организацията. Общата заплаха, в лицето на етнонационализма и ислямския фундаментализъм, е главен мотивационен фактор за изграждането на механизми на сътрудничество с цел поддържане на регионалната сигурност, стабилност и развитие. Партньорството между шестте държави членки получава допълнителен импулс със създаването на Регионалния антитерористичен център (РАТЦ) в Ташкент през 2002 г., чиято задача е да координира усилията в борбата с идентифицираните общи заплахи. РАТЦ, който е постоянно действащ орган на ШОС, няма планове за

изграждане на собствени антитерористични сили или групи, но бележи сериозен успех в едно направление, а именно: ефективно анти-терористично сътрудничество, обмяна на (разузнавателна) информация за международния тероризъм. Това сътрудничество е сериозен успех, тъй като то протича на фона на все още съществуващото недоверие както между Русия и Китай, така и между самите централноазиатски републики, а и от страна на републиките към двете големи държави.

От самото начало участниците в ШОС декларираха, че организацията няма да се превръща във военна структура по подобие на НАТО. В различни документи, приети от организацията, се посочва, че ШОС следва линия, която изключва блокови, идеологически и конфронтационни подходи при разрешаването на неотложни международни и регионални проблеми. Акцентираща се върху необходимостта от засилване на водещата роля на Съвета за сигурност на ООН за поддържането на международния мир и сигурност.

Държавите членки обаче допускат, с цел противодействие на нарастващата заплаха от тероризъм, сепаратизъм и екстремизъм, използването на въоръжени сили от страна на държавите-членки. През годините се провеждат няколко съвместни военни учения – първите са през 2003 г., а последните и най-мощни са през 2015 г., като в тях вземат участие 7 000 военнослужещи от държавите членки (без Узбекистан).

Ключово място в дневния ред на форума заема въпросът за засилване на икономическото сътрудничество между участващите държави. Масштабното икономическо сътрудничество се възприема като жизненоважно условие за укрепване на мира и стабилността в региона. През 2003 г. държавите-членки подписват Програма за многостранно търговско-икономическо сътрудничество. Създаването до 2020 г. на зона за свободна търговия с участието на държавите от ШОС се извежда като важна дългосрочна цел, което допълнително стимулира увеличаването на товарооборота и взаимните инвестиции между държавите в ШОС. Реализирането на идеята и евентуалното включване към нея не само на държавите-членки, но и на тези със статут на наблюдатели и партньори в диалога, би довело до създаването на една огромна търговска зона. Все още, обаче, темата остава доста деликатна, поради различните производствени способности на отделните държави в ШОС.

Държавите членки на ШОС се обявяват и за дълбока трансформация на глобалната икономика чрез мащабни структурни промени. Започва създаването на алтернативна финансова платформа, чиито носещи колони са Азиатската банка за инфраструктурни инвестиции (АБИИ), а ключов актьор – Китай. Участие в иницирираната от Китай АБИИ имат всички държави членки на ШОС, както и повечето държави наблюдатели и държави партньори в диалога (изключение правят Афганистан, Армения и Беларус). В рамките на самия Шанхайски дебат от 2012 г., по инициатива на руската

страна, се работи по създаването и на Фонд за развитие и Банка за развитие на ШОС, която да предоставя финансиране за реализирането на различни регионални проекти.

Енергийното сътрудничество е стратегически важен стълб в отношенията между държавите от ШОС. Достатъчно е само да се споменат четирите линии по газовото трасе Централна Азия – Китай, по три от които вече тече природен газ по посока на Китай. През годините държавите-участнички в ШОС развиват сътрудничество и в такива сфери като транспорт, селско стопанство, митници, телекомуникации, нови технологии, здравеопазване, наука и технологии, образование, опазване на околната среда, спорт, туризъм, опазване на културното и историческото наследство.

На срещата на върха през 2015 г. държавите членки приемат "Стратегия за развитие на ШОС 2025", която на практика представя една дългосрочна визия за регионална интеграция. Особено внимание в документа се отделя на задълбочаването на търговско-икономическото и инвестиционното взаимодействие, както и на съвместните проектни дейности по приоритетни направления на сътрудничество. Тази посока на развитие на организацията се вписва изцяло в логиката на новата геоикономическа и геополитическа инициатива на Китай "Един пояс, един път".

Приемането на стратегията именно при ротационното председателство на Русия е важен факт, свързан с развитието на ШОС. Дълго време Русия е резервирана към по-нататъшно задълбочаване на икономическото сътрудничество между държавите членки на ШОС, доколкото тя следва свой дневен ред, в който централно място се отделя на Евразийския икономически съюз. Западните санкции и спадането на цената на петрола изправят руската страна пред предизвикателството да търси партньори и нови пазари извън Европа. Путин заговаря за възможността от изграждането на "голямо евразийско партньорство", включващо страните от Евразийския икономически съюз, ШОС и АСЕАН (Sputnik News Agency, 2016). На срещата на върха в Ташкент през 2016 г. лидерите на държавите от ШОС декларират, че подкрепят инициативата на Китай за създаването на Икономически пояс "Път на коприната", и ще работят за неговото реализиране, като един от инструментите за създаване на благоприятни условия за по-нататъшно развитие на регионалното икономическо сътрудничество.

Появата и развитието на Шанхайската организация за сътрудничество носи важна информация относно процесите, които протичат както на регионално, така и на глобално ниво. На първо място, еволюцията на ШОС бележи сериозен прецедент във външнополитическото поведение на Китай. Десетилетия наред Китай следва пасивно и реактивно външнополитическо поведение. С участието си в новата организация едномилиардната азиатска

сила дава заявки за по-настъпателна и активна външна политика, като приема формирането на *де факто* нова организация за колективна сигурност. За Китай структурата е важна не само с оглед на контрола на граничните райони. С ШОС, на практика, се институционализира китайското присъствие в региона. Пекин възприема организацията като механизъм за сътрудничество, който подкрепя "регионализацията на Евразия" и по този начин подпомага установяването на нов международен политически и икономически ред (Yishan, 2001).

На второ място, създаването на ШОС означава "постигане на стратегическо съгласие между Китай и Русия, установяване на стратегически баланс между двете големи държави (Хуашън, 2005). Това, само по себе си, е индикатор за разместване на стратегическите пластовете в централноазиатския регион. Създаването на организацията е опит от страна на Пекин и Москва за определяне на правилата на играта в Централна Азия – правила, които трети страни като САЩ, ЕС, Турция и други с интереси в тази част на света трябва да зачитат, ако искат да присъстват в стратегически важния регион.

ШОС е част от плоскостта, на която интересите на Китай и Русия се срещат и съвпадат към настоящия момент. Организацията е част от двустранната рамка на отношения между Пекин и Москва, в която съществено място заема и подписания на 16 юли 2001 г. Договор за добросъседство, приятелство и сътрудничество, който е първото подобно споразумение между двете страни от 1950 г., когато Мао Дзедун и Сталин подписват двустранен договор.

За Русия, включването в организацията е част от стратегията на Кремъл за търсене на по-голяма гъвкавост при ангажирането на страната с централноазиатския регион и част от усилията за засилване на интеграционните процеси в рамките на ОНД. На 12 април 2005 г. се подписва меморандум за взаимно разбирателство между изпълнителния секретар на ШОС и секретаря на ОНД. Шанхайският формат се възприема от Москва и като инструмент за консолидиране на позиции и за балансиране на нарастващото китайско влияние в региона.

Важна отличителна характеристика на организацията е фактът, че фокусът не е толкова върху определен общ интерес, планиран и бюрократично налаган отгоре. Напротив, засилването на ШОС преминава през развитие и укрепване на двустранните отношения между държавите членки. Доказателство за успеха на подобна формула за диалог и сътрудничество е постепенното разширяване на кръга от държави, демонстриращи желание за развитие на по-тесни връзки с организацията, което води до създаването на статута на държави наблюдатели (Афганистан, Беларус, Иран, Монголия) и държави партньори в диалога с ШОС (Камбоджа, Турция, Шри Ланка и присъединилите се през 2016 г. Азербайджан, Армения и Непал).

Световен ред с китайски характеристики

Погрешно е да се мисли, че еволюцията на ШОС, от създаването ѝ през 2001 г. досега, е резултат от случайно стечение на обстоятелствата. Развитие-то на организацията показва две неща: първо, една от основните стратегическа цели на ШОС е да се противодейства и ограничи американското (западно) влияние в региона на Централна Азия; второ, в развитието на организацията се демонстрира алтернативен подход, основан на различни принципи за организиране на отношенията между държавите в даден регион.

Китайската държава вече демонстрира успешен, алтернативен на западния, модел за икономическо развитие на държавите – модел, при който, запазвайки почти непроменена политическата си система, страната започна, и вече четири десетилетия осъществява, икономически реформи, чиито резултати са очевидни. "Пекинский консенсус", който залага на икономически растеж, при силен държавен контрол върху лостовете на капитализма и отсъствие на политически либерализъм, е предложен от китайското ръководство като алтернатива на "Вашингтонския консенсус", защитаван и прилаган в изпаднали в кризи държави от доминираните от САЩ водещи финансови институции – Международния валутен фонд и Световната банка. Сред мерките, които "Вашингтонския консенсус" предписва са: минимален бюджетен дефицит; либерализация на финансовите пазари; премахване на бариерите пред пазарната конкуренция на стоки; приватизация на държавни предприятия и др. Вместо доверие в свободния пазар, "Пекинский консенсус" залага на силната, развиваща се държава; постепенна реформа, вместо неолиберална шокова терапия при силна, водеща роля на управляващата партия, отсъствие на политически либерализъм и контрол върху населението; селективно културно взаимстване от чужди идеи и др.

С развитието на Шанхайската организация за сътрудничество, чийто мотор е Китай, се демонстрира алтернативен модел и за изграждане на механизми за диалог и взаимодействие между държави, за задълбочаване на сътрудничеството, основано на различни, от следваните от западните държави, принципи.

ШОС е ярко проявление на подхода на партньорство и ангажиране, който китайската държава прилага в отношенията си с Русия – подход, който отчита руските интереси в този регион и търси взаимодействие в името на общи цели (ограничаване на западното политическо и икономическо влияние в тази част на света; общ интерес от запазване на политическата система и пр.) и определено ниво на баланс.

С нарастването на влиянието и ангажираността на китайската държава, с процеси в различни части на света, ще се разширява и географията на този модел на взаимодействие. Един от ключовите инструменти на китайската

държава за неговото развитие е новата инициатива на Китай "Един пояс, един път". Успехът на тази инициатива би довел до по-нататъшно разширяване на геополитическото и геоикономическото влияние на Китай във важни за него региони.

Заклучение

В деня, в който мнозинството от гражданите на Великобритания избраха излизането на страната от ЕС, в Ташкент лидерите на ШОС приеха меморандум за приемането в организацията на Индия и Пакистан. Това дълго отлагано разширение засилва тежестта на организацията като сериозен фактор в международната система с потенциал за влияние в регионален и извънрегионален план.

След като успява да "примири" интересите на Русия и Китай в централноазиатския регион, ШОС интегрира две нови ядрени сили със сериозни проблемни зони и напрежение в отношенията им. Разширяването на организацията поставя нов етап в нейното развитие, свързан с предизвикателството да примирява противоречия и съперничества, да гради труден консенсус между участващите държави. ШОС ще има важна роля и в процеса на изграждане на партньорства в Евразия – път, по който са поели двете водещи сили в организацията Русия и Китай.

Без да има свръхоптимизъм относно бъдещето на организацията, трябва да се отчете, че в ситуацията, в която е налице сериозно покачване на напрежението в международната система, моделът на функциониране на ШОС като платформа за диалог, взаимодействие, за споделяне и сближаване на позиции, може да се окаже успешната формула за изграждане на алтернативен регионален ред, с амбицията за разширяване на неговия обхват до глобално ниво.

Референции:

Стратегия развития Шанхайской организации сотрудничества до 2025 года, Шанхайская организация сотрудничества, Уфа, 10 июл 2015, доступно на: sco-russia.ru/load/1013640805 (дата на достъп 09.10.2017) (Strategia razvitiia Shanhayskoy organizatsii sotrudnichestva do 2025 goda, Shanhayskaya organizatsia sotrudnichestva, Ufa, 10 iyul 2015)

Ташкентская декларация пятнадцатилетия Шанхайской организации сотрудничества. Шанхайская организация сотрудничества, Ташкент, 24 июня 2016 года, доступно на: <http://rus.sectsc.org/documents/> (дата на достъп 07.10.2017) (Tashkentskaya deklaratsia pyatnadtsatiletia Shanhayskoy

organizatsii sotrudnichestva. Shanhayskaya organizatsia sotrudnichestva, Tashkent, 24 iyunya 2016 goda)

Хуашън, Ч., 2005., Китай, Центральная Азия и Шанхайская организация сотрудничества", Рабочие материалы № 5, Московский Центр Карнеги, Москва. (Huasheng, Z., 2005. "Kitay, Tsentralynaya Azia I Shanhayskaya organizatsia sotrudnichestva", Rabochii material No. 5, Moskovskiy Tsentr Karnegi, Moskva.)

Allison, R., Jonson, L. eds. (2001), Central Asian Security: The New International Context, Royal Institute of International Affairs, Brookings Institution Press, Washington.

Agreement between the Russian Federation, Republic of Kazakhstan, Kyrgyz republic, Republic of Tajikistan and People's Republic of China on Confidence Building in the Military Field in the Border Area, 26 April 1996, достъпно на: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/960426_Agreement-ConfidenceBuildingMilitaryFieldinBorderArea.pdf (дата на достъп 07.10.2017) Beijing review (1994), "China's Basic Policy towards Central Asia", vol. 37, n°18, May 2-8, 1994, pp. 18-19.

Beijing Review (1999), "Joint Statement of the Shanghai Five released after the organizations meeting in Bishkek, Kyrgyzstan", Vol. 42, No. 37, 13 September 1999. Достъпно на: <http://Russia.shaps.hawaii.edu/fp/Russia/Bishkek-19990825.html> (дата на достъп 07.10.2017)

British Petroleum (2015), "BP Statistical Review of World Energy", June 2015, достъпно на: <https://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/energy-economics/statistical-review-2015/bp-statistical-review-of-world-energy-2015-full-report.pdf> (дата на достъп 07.10.2017)

Declaration on the Establishment of the Shanghai Cooperation Organization, Shanghai, June 15, 2001, достъпно на: <http://missions.itu.int/~kazaks/eng/sco/sco02.htm> (дата на достъп 07.10.2017)

Sputnik News Agency (2016), "Putin: EEU, Silk Road Integration May Become Basis for Big Eurasian Partnership", 13 October 2016, достъпно на: <https://sputniknews.com/politics/201610131046284392-putin-eeu-silk-road/> (дата на достъп 11.11.2017)

Stern, D. (2000), "Central Asia anti-terrorism plan", Financial Times, July 6, 2000.

TASS(2016), "Secretary-General: GDP of SCO member-states over \$21 trillion", 11 May 2016, достъпно на: <http://tass.ru/en/economy/874951> (дата на достъп 07.10.2017).

Yishan, X. (2001), "The Shanghai Cooperation Organization as I see it", Foreign Affairs Journal, No. 61.

ШАНХАЙСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО И НОВИЯТ СВЕТОВЕН РЕД

Резюме

Цел на изследването е да анализира основните характеристики на Шанхайската организация за сътрудничество като различен тип международна организация, която предоставя безпрецедентна платформа за диалог и комуникация между държави с различна религиозна и културна традиция, социални системи, идеологии. Изводът, който се извежда е, че в ситуация, в която е налице издигане на Китай като глобална сила, както и сериозно покачване на напрежението в международната система, моделът на функциониране на ШОС като платформа за взаимодействие, за споделяне и сближаване на позиции, може да се окаже успешната формула за изграждане на алтернативен регионален ред с амбицията за разширяване на неговия обхват до глобално ниво. В методологично отношение изследването почива на интердисциплинарен подход, който позволява изследваният проблем да бъде анализиран в исторически, правен, икономически и дипломатически аспект.

Ключови думи: ШОС, Китай, световен ред.

JEL: F5, H7

SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION AND THE NEW WORLD ORDER

Abstract

The study aims at analyzing the major characteristics of the Shanghai Cooperation Organization as a different type of international organization that provides an unprecedented platform for dialogue and communication between states of different religious and cultural tradition, social systems, and ideologies. The conclusion is that – against the backdrop of China's rise as a global power and increasing tensions in the international system – the model of SCO functioning as a platform for interaction, for sharing and converging positions could be a successful formula for establishing an alternative regional order with the ambition to extend its scope to a global level. Methodologically, the study builds on an interdisciplinary approach that allows assessing the problem in historical, legal, economic, and diplomatic aspect.

Key words: SCO, China, world order.

JEL: F5, H7